

УПРАВЛІННЯ САМООСВІТОЮ ПЕДАГОГІВ

У статті розкрито особливості процесу професійного розвитку педагога, зокрема управління його самоосвітою. Висвітлено досвід Горьківської загальноосвітньої школи I–III ступенів Каланчацької районної ради Херсонської області щодо організації самоосвіти педагогічних працівників.

В умовах реформування національної системи освіти в Україні важливого значення набуває систематична робота з підвищення фахової майстерності педагогів. Пріоритетними напрямками роботи з педагогічними кадрами є забезпечення умов для зростання і творчого розвитку педагога, організація безперервної наукової освіти кожного, формування його активної позиції, спонукання до науково-дослідницької роботи, вивчення та впровадження нових освітніх технологій.

Проблема особистості педагога як суб'єкта педагогічної діяльності, компетентного та здатного до саморозвитку, знаходить віддзеркалення в сучасних працях українських учених. Розвитку професійно-педагогічної компетентності присвячені дослідження таких українських науковців як Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко, М. І. Жалдак, О. І. Локшина, О. В. Овчарук, Л. І. Паращенко, О. І. Пометун, О. Я. Савченко, І. В. Табачек, О. І. Шувалова та інших. Але виникає необхідність більш детально проаналізувати питання організації самоосвіти в сучасній сільській школі. Тому метою статті є висвітлення особливостей організації самоосвіти педагогів.

Сучасному вчителеві необхідні гнучкість і нестандартність мислення, вміння адаптуватися до швидких змін умов життя. А це можливо лише за умови високого рівня професійної компетентності, наявності розвинених професійних здібностей. Провідним мотивом Державної національної програми «Освіта. Україна XXI ст.» є ідея випереджуючого розвитку освітньої системи, яка передбачає створення атмосфери педагогічного партнерства, якнайсприятливіших умов для творчого самовираження і самореалізації педагогів. Утілення в життя цієї ідеї неможливе без роботи над формуванням яскравої особистості педагога-фахівця [1].

Інструментом створення якісно нової освіти є інноваційна діяльність, а саме: пошук нових моделей, відхід від традиційних методів і впровадження в навчально-виховний процес інновацій, що сприяють подоланню консерватизму й виявленню нових творчих можливостей педагога.

Лише оптимальна модель внутрішньошкільної методичної роботи може забезпечити якісно новий, вищий рівень професійного зростання вчителя, формування і збагачення його педагогічної культури, продукування нових освітніх ідей і тех-

---

* © Тасжанова С. М.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

нологій, трансформування у практику перспективного педагогічного досвіду (ППД) [3].

Людина, яка стала за вчительський стіл, відповідальна за все, усе знає та вміє. Саме відповідальністю за долю кожного учня, підростаючого покоління, суспільства та держави характеризується вчительська посада. Якими будуть результати праці педагогів сьогодні – таким буде наше суспільство завтра. Тяжко уявити собі іншу діяльність, від якої так багато залежить в долі кожної людини та всього народу.

Учитель повинен мати всі якості ідеального, сучасного, компетентного та професійного педагога. А ідеальний педагог – це взірць професіонала, носій громадянських, підприємницьких та особистих функцій, сформованих на найвищому рівні. Тому однією з важливих професійних якостей педагога є професійна компетентність. Через це педагог реалізується як працівник, який виконує свої обов'язки в системі підприємницьких відносин. У зв'язку з цим актуальним стає питання щодо готовності педагогів працювати в соціальних умовах ринкової економіки, що передбачає рейтинг і конкурентоспроможність навчальних закладів. Особистісно зорієнтована самоосвіта педагога забезпечує підвищення педагогічної майстерності, а в результаті – неперервний розвиток особистості самого педагога і його вплив на розвиток особистості учня [5].

Успіхи навчання й виховання школярів значною мірою залежать від уміння керівників навчальних закладів організувати та спрямувати роботу педагогів на інтенсивне впровадження в практику нових прогресивних педагогічних ідей, технологій навчання і виховання, досягнень сучасної педагогічної науки та практики. Як писав В. Сухомлинський: «Суть керівництва сучасною школою полягає в тому, щоб у найважчій справі на очах у вчителів створювався, дозрівав та утверджувався кращий досвід, який втілював би в собі передові педагогічні ідеї» [2].

Мета, яка постає перед керівництвом Горьківської загальноосвітньої школи I–III ступенів, це формування та розвиток педагогічних знань, здібностей, умінь і навичок упродовж усього процесу підготовки і діяльності вчителя; підвищення професійного рівня, педагогічної майстерності, загальної культури та реалізація їх під час викладання свого предмета, стимулювання навчальних старань, повсякденного виховання учнів. Створення умов для всебічного гармонійного розвитку особистості учня, його самореалізації, розкриття індивідуальності, творчого потенціалу. Розвиток співпраці вчителя й учнів, а саме: вплив педагога на саморозвиток й самовдосконалення школярів.

Завдання, які стоять перед адміністрацією школи:

- створення умов для розвитку педагога нового покоління;
- спрямування планування освітнього процесу на конкретизацію та визначення змісту і форм роботи з дітьми, перед-

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

бачення умов для їхньої творчої діяльності;

– оновлення змісту шкільної освіти шляхом упровадження в практику роботи сучасних інноваційних педагогічних технологій, методик;

– скоординованість усіх внутрішньошкільних форм та методичних заходів;

– корекція та вдосконалення системи роботи щодо розвитку творчої особистості школяра;

– сприяння творчій самореалізації педагогів.

Очікувані результати:

– підвищення якості організації науково-методичної роботи;

– педагогічна компетентність сучасного педагога, підвищення мотивації педагогів до оволодіння новими технологіями;

– використання новітніх педагогічних технологій у навчально-виховному процесі, тобто трансформація наукових ідей в практику роботи закладу;

– створення банку перспективного педагогічного досвіду та поширення за межами школи кращого досвіду;

– підвищення педагогічної майстерності, методичного і наукового рівня педагогів;

– удосконалення навичок самоосвітньої роботи педагога, надання йому кваліфікованої допомоги в підвищенні педагогічної майстерності;

– підвищення рівня навчальних досягнень, вихованості, розвитку учнів;

– створення сприятливих умов для навчання і розвитку обдарованих учнів.

Педагогічний колектив вищевказаної школи молодий. І тому є над чим працювати. Методична служба школи спрямовує діяльність кожного педагога, допомагає йому адекватно визначити рівень своїх можливостей і сприяти самовдосконаленню, саморозвитку.

Найбільш перспективною моделлю структури методичної роботи в Горьківській школі є організаційно-функціональна, яка має такі етапи:

1. Пізнавальний – передбачає формування та розвиток професійних здібностей педагогів, розвиток їхньої професійної майстерності.

Мета: формування свідомості педагогів, відкритої до вирішення освітніх проблем; вивчення нових ідей і технологій.

Форми роботи:

– теоретичні семінари;

– семінари-практикуми;

– методичні оперативки;

– групові методичні консультації;

– самоосвіта;

– робота над індивідуальною методичною темою;

– робота над науково-дослідницькою темою.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

2. Тематичний – проектує вирішення актуальних проблем, які постали перед колективом.

Мета: визначення шляхів вирішення актуальних проблем, які постали перед педагогічним колективом.

Форми роботи:

- методичні об'єднання;
- тематичні поради;
- творчі групи;
- оволодіння практичними вміннями і навичками інноваційної педагогічної діяльності;
- проблемні лабораторії.

3. Узагальнювальний – включає впровадження позитивного досвіду, інноваційних технологій.

Мета: закріплення позитивного інноваційного досвіду, упровадження нових педагогічних технологій.

Форми роботи:

- науково-практичні конференції;
- підсумкові проблемні педради;
- фестивалі педагогічних ідей;
- методичні тижні;
- творчі звіти.

Учитель здійснюватиме педагогічну діяльність більш продуктивно та якісно, якщо він сам буде інтенсивно розвивати здібність до саморозвитку.

Успіх та ефективність залежить від позитивного ставлення вчителів школи до нововведень та готовності до інноваційної діяльності. Результатом самоосвітньої діяльності вчителя є впровадження інноваційних педагогічних технологій, розробка й проведення уроків з використанням мультимедійних засобів, активна участь у різноманітних методичних заходах, створення навчально-дидактичних матеріалів нового покоління, творче самовдосконалення й саморозвиток, самооцінка власної роботи. Учитель має стати суб'єктом процесу професійного зростання.

Для заохочення педагогів до самоосвітньої діяльності треба дбати про:

- зовнішні стимули, пов'язані з матеріальним заохоченням;
- мотиви зовнішнього самоствердження (шляхом оцінки оточення);
- проведення об'єктивної атестації;
- мотиви особистісної самореалізації, які передбачають можливість особистісного росту;
- надання максимально широкої ініціативи без зайвої опіки та формалізму.

В організації самоосвітньої діяльності учителя важливе місце відводиться шкільному методичному кабінету, ресурс якого сприяє ознайомленню педагогів з досягненнями педагогічної науки і передового педагогічного досвіду. У методичному кабінеті школи, яким керує заступник директора з навчальної

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

роботи, розміщено краші зразки тематичних та поврочних планів, методичні розробки класних годин, розробки складних тем навчальних програм, зразки художньої й технічної творчості учнів, матеріали з узагальнення досвіду навчально-виховної роботи краших педагогів та ін.

Умови для самоосвіти в нашій школі створюються на діагностичній основі. За результатами моніторингу педагогічної, методичної підготовки вчителя. Результати моніторингу зберігаються протягом кількох років, що забезпечує неперервне відстеження його зростання, дає змогу прогнозувати розвиток і стан професійного рівня. Кожного навчального року вчитель заповнює діагностичну карту, де визначає рівень ускладнень, які в нього виникають, а також методичний паспорт, де відтворює свою наукову, методичну, педагогічну діяльність. Це відбувається від атестації до атестації. За цими даними відстежується ступінь зростання майстерності педагога.

Робота із самоосвіти передбачає обмін досвідом на засіданнях предметних методичних об'єднань, педагогічної ради. У структурі районної методичної ради особливої актуальності набувають такі колективні форми роботи як семінари та науково-практичні конференції. Наші колеги були активними учасниками в роботі обласних та районних семінарів та конференцій. Проблеми, що виносяться на обговорення семінарів, є актуальними, сприяють розвитку творчого мислення, індивідуальних можливостей учителів, створюють мотивацію для самоосвітньої діяльності педагогів.

Працівники закладу створили власну модель методичної роботи в школі, у якій показано форми підвищення рівня педагогічної майстерності вчителя (рис. 1).

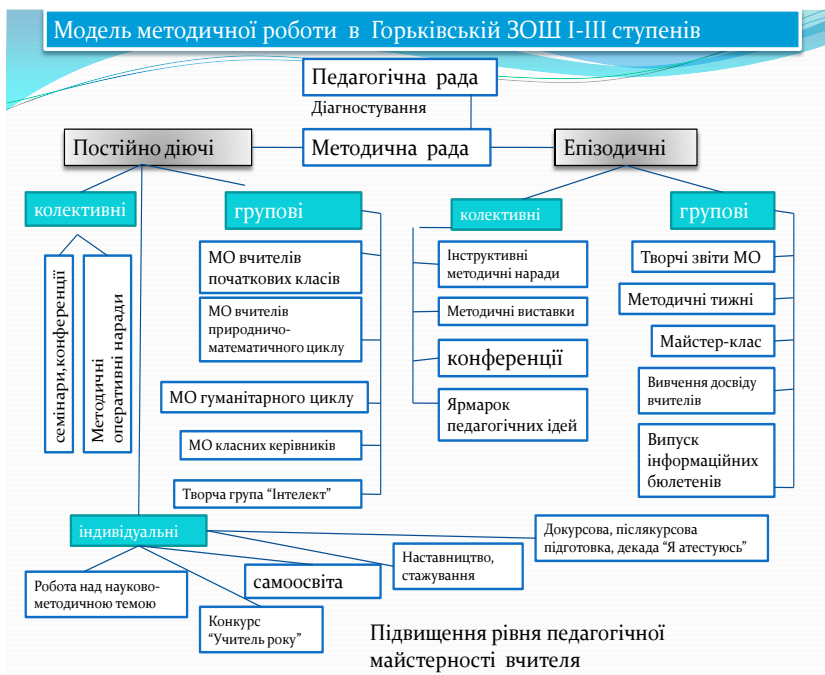
Важливо зрозуміти, що результатом роботи вчителя є не тільки самовдосконалення в особистісному й професійному плані, а й розвиток учнів. Учитель повинен досягти успіху, щоб його досягли учні. Завжди пам'ятайте слова Джими Рона: «Формальна освіта допоможе вам вижити, а самоосвіта приведе до успіху» [3].

Сьогодні педагоги розуміють: щоб бути гарним професіоналом, треба постійно зростати, розвиватися, дотримуватись систематичності й послідовності самоосвіти, постійно ускладнюючи зміст і форми. Педагог тоді зможе успішно виконувати свої завдання, коли рівень його професійної підготовки буде адекватний вимогам, поставленим суспільством перед системою державної освіти. Н. А. Рубакін відмічав: «Ніколи не залишайте Вашої самоосвітньої роботи і не забувайте, що, скільки би ви не вчилися, скільки би не знали, знанням та освіті немає ні кордонів, ні меж» [1].

Отже, самоосвіта вчителя посідає особливе місце в системі формування професійної компетентності педагогів. А завдання методичної служби школи полягає у подальшому стимулюванні мотивації самоосвіти педагогів і постійному оновленні знань,

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

забезпеченні умов для розкриття педагогічного потенціалу педагогів, їхньої професійної компетентності.

Рис. 1 Модель методичної роботи в Горьківській ЗОШ I-III ступенів

Література:

1. Горленко О. Керівництво самоосвітньою діяльністю вчителя / М. Голубенко // Методична робота в школі. – К.: Шк.світ, 2007. – 44 с.
2. Драганова І. І. Самоосвітня діяльність учителя в міжкурсовий період // Завучу усе для роботи. – 2013. – № 19–20.
3. Жорова І.Я., Кузьмич Т.О., Назаренко Л.М. Самоосвіта педагога як умова підвищення його професійної компетентності: методичні рекомендації. – Херсон: РІПО, 2012. – 128 с.
4. Мельнікова Н.Л. Підвищення професійної компетентності педагогічних кадрів в умовах методичного кабінету // Завучу усе для роботи. – 2013. – № 11–12.
5. Панасюк І.Л. Самоосвітня діяльність учителя музики // Завучу усе для роботи. – 2013. – № 11–12.